

Zofia Mazak-Łucyk, Waclaw Łucyk

Pułapki terminologii medycznej w obszarze wspólnym medycyny, prawa i techniki

Streszczenie. W podstawowych, dla polskiego systemu prawa, aktach normatywnych ustawodawca używa pewnych terminów medycznych i prawnych w sposób, który może budzić co najmniej wątpliwości. W referacie dokonano analizy terminów: **szkoda, uszkodzony** (Kodeks cywilny), **krzywda, pokrzywdzony** (Kodeks karny), **utrata życia, uszczerbek na zdrowiu, ciężki uszczerbek na zdrowiu, naruszenie czynności narządu ciała, rozstrój zdrowia, obrażenie ciała** (Kodeks karny), **uraz** (Kodeks pracy, Ustawa z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych), **ciężkie uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia** (Ustawa jw.), **ranny** (Ustawa o ruchu drogowym). Również przeanalizowano niektóre terminy stosowane w Polskich Normach tłumaczonych z norm europejskich, a mianowicie: **uszkodzenie zdrowia** (PN-N-18001:1999), **uraz ciała, utrata zdrowia** (PN-EN 50110-1:2001), **szkoda, fizyczny uraz, utrata zdrowia**, (PN-EN 1050:1999), **szkoda, uraz fizyczny** (PN-IEC 60300-3-9:1999). Zaproponowano poprawniejsze, zdaniem autorów, sformułowania. Przedstawiono stanowisko, iż medycyna sądowa powinna być tą dziedziną wiedzy, na podstawie której ustala się znaczenie terminów medyczno-prawnych, dla stosowania w praktyce legislacyjnej przez organy i instytucje państwowe, jak również sugestię podjęcia tego zadania przez Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej i Kryminologii, poprzez współpracę z Państwową Radą Legislacyjną, Prezesem Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, a przede wszystkim z Prezydium Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z kompetencjami wymienionymi w pkt. 5. i 6. art. 12. Regulaminu Sejmu.

Analiza terminów medycznych używanych w ustawach: Kodeks cywilny [1], Kodeks karny [2], Kodeks pracy [3], Ustawa o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych [4], Ustawa prawo o ruchu drogowym [5] oraz w Polskich Normach [6-13] wykazuje ich niejednorodność terminologiczną, co znacznie utrudnia zrozumienie intencji ustawodawcy i może rodzić niekorzystne skutki prawne. Sankcjonowanie, niekoniecznie poprawnych, terminów nie podnosi kultury prawno-leksykalnej społeczeństwa.

Określenia definiowane przez słownik językowy, będące „definicjami sprawozdawczymi” w rozumieniu teorii definicji – części teorii języka, a zarazem jednego z podstawowych działów logiki [17], mają zasadnicze znaczenie dla prawidłowego rozumienia znaczenia pojęć i terminów. Wydaje się zasadnym i koniecznym analizę terminologiczną zacząć od zagładnięcia do Słownika języka polskiego [14]:

URAZ

uszkodzenie tkanek lub narządów wskutek miejscowego lub ogólnego działania jakiegoś czynnika zewnętrznego (np. chemicznego, mechanicznego, termicznego); ogólniej: uszkodzenie ciała wskutek uderzenia, nacięcia, upadku itp.

Uraz mechaniczny, termiczny. Uraz oka, nogi. Doznać urazu ręki.

1. **psych. zespół wyobrażeń występujący w podświadomości człowieka przez dłuższy czas, zwłaszcza w następstwie przykrych i ciężkich przeżyć; nadmierne uwrażliwienie, przeczulenie**

Uraz psychiczny. Zastarzały, głęboko chowany uraz. Mieć uraz na jakimś punkcie albo na punkcie czegoś (np. swojego niskiego wzrostu). Wypadek samochodowy pozostawił uraz (w pamięci), pozostawił po sobie uraz. Uraz do czegoś (np. do alkoholu, do kotów) powstaje na tle czegoś (z powodu czegoś), zostaje w kimś na całe życie.

OBRAŻENIE

2. uszkodzenie ciała jako skutek uderzenia, skaleczenia, złamania

Obrażenie wewnętrzne. Doznać ciężkich obrażeń ciała. Doznał lekkiego obrażenia głowy.

USZCZERBEK

szkoda, strata, ubytek

Dotkliwy, poważny uszczerbek w czymś. Doznać uszczerbku. Ponieść uszczerbek. Coś przynosi, stanowi uszczerbek w czymś, jest uszczerbkiem dla czegoś, dla kogoś. Bez uszczerbku dla swej powagi przyjaźnił się z młodymi. Pracować za dużo z uszczerbkiem sił, zdrowia, z uszczerbkiem dla zdrowia.

SZKODA

1. strata materialna lub moralna; uszczerbek

Niepowetowana, wielka szkoda. Szkoda materialna, moralna. Szkoda na zdrowiu, na opinii. Szkody w ludziach, w sprzęcie. Doznać szkody. Narazić kogoś na szkodę. Ponieść, przynieść, spowodować, wyrządzić, naprawić szkodę. Wichura narobiła szkód.

Szkody górnicze, szkody gospodarcze wyrządzone wskutek prowadzenia eksploatacji złóż, np. zanik wody w studniach, zapadanie się gruntu, zalanie terenu, zniszczenie zasiewów, dróg

Bez szkody (dla kogoś, dla czegoś) „nie ponosząc szkody; nie wyrządzając szkody komuś, czemuś”

Na czyjąś szkodę; ze szkodą dla kogoś, dla czegoś (przynosząc, wyrządzając szkodę komuś, czemuś; w celu szkodenia komuś, czemuś). Mała szkoda – krótki żal. Mądry Polak po szkodzie.

USZKODZENIE

3. zmiana tkanki, narządu pod wpływem uderzenia, uciśnięcia, zgniecenia, oparzenia itp.

Uszkodzenie kręgosłupa. Uszkodzenie wątroby, mózgu. Wypadek spowodował uszkodzenia ciała.

KRZYWDA

szkoda moralna, fizyczna lub materialna wyrządzona komuś niezasłużenie, bezprawnie; nieszczęście, niesprawiedliwość, obraza dotykająca kogoś niesłusznie

Krzywdą osobista, społeczna. Doznać krzywdy. Wyrządzić komuś krzywdę. Poczucie krzywdy. Naprawić, darować, pomścić krzywdę. Komuś stać się krzywdą.

W dziedzinie terminologii medycznej pierwszorzędne znaczenie ma słownik medyczny oraz znaczące publikacje z zakresu medycyny sądowej. Polski słownik medyczny (PSM) [16] oraz praca [15] podają następujące „definicje sprawozdawcze” terminów medyczno – prawnych:

Uraz; trauma [16, s.1250] jest to czynnik zewnętrzny, fizyczny lub chemiczny, działający gwałtownie na tkanki organizmu i niszczący je (oparzenie termiczne lub chemiczne), przerywający ich ciągłość (zranienie, złamanie) jak również powtarzające się, sumujące działanie takich czynników o mniejszym natężeniu. (*Kom aut.: przyczyna obrażeń ciała, uszkodzeń ciała*)

u. akustyczny; trauma acusticum; uszkodzenie narządu słuchu spowodowane hałasem o nadmiernym natężeniu, przekraczającym wartość krytyczną energii akustycznej, a tym samym możliwości obronne i adaptacyjne ucha. (*Kom aut: skutek*)

u. czaszkowo-mózgowy otwarty; trauma craniocerebrale apertum; mech. uszkodzenie tkanki mózgowej z przerwaniem ciągłości powłok i kości czaszki. (*Kom aut: skutek*)

u. czaszkowo-mózgowy zamknięty; trauma craniocerebrale occlusum; mech. uszkodzenie tkanki mózgowej bez naruszenia ciągłości powłok i kości czaszki. (*Kom aut: skutek*)

u. świetlny; phototrauma; uszkodzenie narządu lub tkanek wskutek działania promieni widma słonecznego, na które szczególnie wrażliwy jest narząd wzroku (zapalenie spojówek lub zwyrodnienie siatkówki) oraz skóra (oparzenia). (*Kom aut: skutek*)

u. psychiczny; psychotrauma; są to różnego rodzaju sytuacje znacznego obciążenia psychologicznego lub działanie bodźców o dużym, ujemnym ładunku emocjonalnym, które powodują zaburzenia przebiegu procesów psychologicznych. (*Kom aut: przyczyna*)

u. w sporcie; uszkodzenie ciała związane z techniką i właściwościami określonej dyscypliny sportowej (powstają w tych samych okolicznościach w danej dyscyplinie sportowej) lub niezależnie od wykonywanego ćwiczenia czy rodzaju sportu („nieszczę-

śliwe wypadki”). Urazy w sporcie najczęściej są następstwem (*Kom. aut: skutkiem*): 1) braków w sposobie i organizacji przeprowadzanych ćwiczeń sportowych; 2) niedostatecznego stanu urządzeń oraz miejsc ćwiczeń; 3) odchyżeń w stanie zdrowia ćwiczących; 4) niewłaściwego zachowania się ćwiczących (nieprzestrzeganie przepisów); 5) niekorzystnych warunków pogodowych.

Uszkodzenie ciała [16, s.1256]; **obrażenie ciała** [16, s. 755]; naruszenie anatomicznej ciągłości powłok lub narządów ciała w wyniku działania na ustrój czynników zewnętrznych, urazowych (mechanicznych, chemicznych, termicznych, barycznych, elektrycznych, promieniujących i jonizujących).

Obrażenie ciała [16, s. 755]; **o. odciskowe**; **o. przyżyciowe**; **o. schyłkowe**.

Obrażenie ciała [15, s. 112, 175, 143] jest to zmiana anatomiczna, która powstaje w wyniku działania na ciało człowieka urazu (*przyczyna-uwaga aut.*) energii kinetycznej, cieplnej, chemicznej, elektrycznej lub postrzału. Obrażenia powstają również na skutek zmian ciśnienia atmosferycznego, niedoborów pokarmowych [15, s. 145, 146] i uduszeń gwałtownych [15, s. 125].

Organizm [16, s. 814]; (Luria i Darnell, 1967); każda istota żywa, jedno- lub wielokomórkowa, charakteryzująca się przemianą materii, pobudliwością, wzrostem i rozmnażaniem, stanowiąca samodzielną jednostkę należącą do określonego cyklu ewolucyjnego.

Ustrój [15, s. 1256]; organizm.

Uszczerbek na zdrowiu nie jest definiowany przez przedmiotowy słownik medyczny.

Wg Słownika języka polskiego terminami równoznacznymi są: **uszczerbek na zdrowiu** i **szkoda na zdrowiu** oraz **uszkodzenie ciała** i **obrażenie ciała** i **uraz**.

Termin **szkoda** wg tegoż Słownika oznacza **stratę materialną lub moralną** i jest bezosobowy, w przeciwieństwie do terminu **krzywda**, który dotyczy kogoś, komu niezastąpienie, bezprawnie została wyrządzona **strata materialna, moralna, lub fizyczna**. Jak wynika z dalszych rozważań terminy „poszkodowany” i „szkoda” są używane przez ustawę Kodeks cywilny również w znaczeniu „krzywda”, a ustawa Kodeks karny posługuje się terminami „krzywda” i „pokrzywdzony”.

Wydaje się, że z przytoczonych definicji sprawozdawczych PSM [16] wynikają następujące wnioski:

1. Termin „uraz” ma dwa istotnie różne znaczenia. Używa się go w znaczeniu „przyczyny obrażeń ciała” lub w znaczeniu konkretnych „uszkodzeń ciała”.

2. Ponieważ termin **obrażenie (uszkodzenie ciała)** ma takie samo znaczenie jak termin **uraz** w jednym z jego znaczeń, to w określonym zbiorze tekstów dla zachowania jednoznaczności, nie powinno się używać terminu uraz w znaczeniu obrażenie („uszkodzenie ciała”) i odwrotnie.

3. Dla potrzeb medycyny sądowej korzystniej jest przyjmować znaczenie terminu **uraz** jako przyczynę obrażeń ciała, uszkodzeń ciała. Przemawia za tym, m.in., zręczny terminologicznie zwrot **zmiany pourazowe**, często używany w opiniowaniu sędowo-lekarskim.

4. **Urazy psychiczne** są to różnego rodzaju sytuacje znacznego obciążenia psychologicznego lub działanie bodźców o dużym, ujemnym ładunku emocjonalnym, które powodują zaburzenia przebiegu procesów psychologicznych (przyczyna).

5. **Uszkodzenie ciała** jest tożsame z **obrażeniem ciała**. Jest to naruszenie anatomicznej ciągłości powłok lub narządów ciała w wyniku działania na ustrój czynników zewnętrznych, urazowych (mechanicznych, chemicznych, termicznych, barycznych, elektrycznych, promieniujących i jonizujących).

Równie dobra jest definicja: „Jest to zmiana anatomiczna, która powstaje w wyniku działania na ciało człowieka urazu energii kinetycznej, cieplnej, chemicznej, elektrycznej lub postrzału. Obrażenia powstają również na skutek zmian ciśnienia atmosferycznego, niedoborów pokarmowych i uduszeń gwałtownych”.

6. Terminy: **u. akustyczny**, **u. czaszkowo-mózgowy**, **u. świetlny** i **u. w sporcie** oznaczają obrażenia ciała i dla utrzymania jednoznaczności terminologii nie powinny być używane nie tylko w zakresie medycyny sądowej. Może warto je wyeliminować z leksykalnej praktyki lekarskiej, ewentualnie zastąpić lepszym, innym terminem.

Ustawa Kodeks cywilny [1] w art. 361 określa **szkodę** jako *realną stratę i utracone korzyści*, a w art. 419 i art. 444 skutki działań zewnętrznych na człowieka, nie precyzując tych działań, określa terminem **szkoda** i dzieli na: **śmierć, uszkodzenie ciała i wywołanie rozstroju zdrowia**.

„Art. 419. W wypadku gdy Skarb Państwa nie ponosi, według przepisów niniejszego tytułu, odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego naprawienia szkody przez Skarb Państwa, jeżeli doznał uszkodzenia

ciała lub rozstroju zdrowia albo utracił żywiciela, a z okoliczności, zwłaszcza ze względu na niezdolność poszkodowanego do pracy albo ze względu na jego ciężkie położenie materialne, wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego”.

„Art. 444. § 1. W razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na żądanie poszkodowanego zobowiązany do naprawienia szkody powinien wyłożyć z góry sumę potrzebną na koszty leczenia, a jeżeli poszkodowany stał się inwalidą, także sumę potrzebną na koszty przygotowania do innego zawodu”.

Ustawa Kodeks karny [2] stanowi:

1. Uszczerbek na zdrowiu to alternatywnie (art. 157):

- a) naruszenie czynności narządu ciała,
- b) rozstrój zdrowia.

2. Uszczerbek na zdrowiu jest alternatywnie:

- a) ciężki (art. 156. § 1.),
- b) nie ciężki.

3. Ciężki uszczerbek na zdrowiu to:

- a) pozbawienie człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
- b) inne ciężkie kalectwo, ciężka choroba nieuleczalna lub długotrwała, choroba realnie zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita lub znaczna trwała niezdolność do pracy w zawodzie, trwałe, istotne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała.

4. Nieciężki uszczerbek na zdrowiu klasyfikuje alternatywnie jako:

- a) trwający dłużej niż 7 dni (art. 157. § 1.),
- b) trwający nie dłużej niż 7 dni (art. 157. § 2., § 4.).

5. Obrażenie ciała to: nieciężki uszczerbek na zdrowiu, trwający dłużej niż 7 dni (art. 177. § 1.)

Kodeks nie definiuje i nie posługuje się terminem „lekki uszczerbek na zdrowiu”.

W Kodeksie termin „śmierć” i oczywiście równoważny termin „utrata życia” występują w art. 155., art. 158. § 1. i art. 160.

Jak się wydaje sama terminologia medycyno-sądowa wprowadzona przez Ustawę, oprócz braku, w pewnym okresie, „nieszczęsnego przecinka” już nie budzi kontrowersji.

Ustawa Kodeks pracy [3] w art. 215. § 1. stanowi:

§ 1. Maszyny i inne urządzenia techniczne powinny być tak konstruowane i budowane, aby:

1. zapewniały bezpieczne i higieniczne warunki pracy, w szczególności zabezpieczały pracownika przed **urazami**, działaniem niebezpiecznych sub-

stancji chemicznych, porażeniem prądem elektrycznym, nadmiernym hałasem, szkodliwymi wstrząsami, działaniem wibracji i promieniowania oraz szkodliwym i niebezpiecznym działaniem innych czynników środowiska pracy,

2. uwzględniały zasady ergonomii.

Termin „uraz” użyto w Ustawie nie w znaczeniu „skutek” („obrażenie”), a w znaczeniu „przyczyny” mogącej naruszyć bezpieczne i higieniczne warunki pracy. Przyjmując podaną przez PSM [16, s.1250] definicję terminu „uraz”, wyliczanie tych czynników zewnętrznych jest logicznie wadliwe, zbędne.

Proponuje się (zmiany wyłuszczone) następujące sformułowanie § 1. ust. 1. przedmiotowego art.:

„Art. 215. § 1. Maszyny i inne urządzenia techniczne powinny być tak konstruowane i budowane, aby: zapewniały bezpieczne i higieniczne warunki pracy, w szczególności zabezpieczały pracownika przed urazami, tj.: **działaniem energii kinetycznej**, działaniem niebezpiecznych substancji chemicznych, porażeniem prądem elektrycznym, nadmiernym hałasem, szkodliwymi wstrząsami, działaniem wibracji i promieniowania oraz szkodliwym i niebezpiecznym działaniem innych czynników środowiska pracy”.

W Ustawie z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych [4] (Dz.U. Nr 199 z 2002 r. poz. 1673) znajdujemy niżej wymienione sformułowania artykułów:

Art. 2. „Użyte w ustawie określenia oznaczają: ... 13) «uraz» – uszkodzenie tkanek ciała lub narządów człowieka wskutek działania czynnika zewnętrznego”.

Art. 3 ust. 1., ust. 3. i ust. 5.:

„1. Za wypadek przy pracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w związku z pracą: ...”

„3. Za wypadek przy pracy uważa się również nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego z danego tytułu podczas: ...”

„5. Za ciężki wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, takie jak: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności rozrodczej lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita lub częściowa niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe, istotne zeszpecenie lub zniekształcenie ciała”.

W ww. ust. 1. i 3. termin „uraz” użyto w znaczeniu „skutek” („obrażenie”), nie w znaczeniu „przyczyna”, a więc odwrotnie niż w ustawie Kodeks pracy.

Wzorując się na terminologii ustawy Kodeks cywilny [1] i terminologii art. 3. ust. 5. oraz art. 16. przedmiotowej Ustawy o ubezpieczeniu społecznym [4], proponuje się niżej wymienione zmiany redakcji art. 2. pkt. 13) oraz art. 3. ust. 1. i ust. 3. jak również uzupełnienie ust. 5. (wyłuszczone):

– w art. 2. pkt. 13) zastąpić definicję terminu „uraz” następującą definicją terminu „szkoda na zdrowiu”: „szkoda na zdrowiu” – „uszczerbek na zdrowiu” – uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia. „Uszkodzenie ciała” – „obrażenie ciała” – jest to zmiana anatomiczna (naruszenie anatomicznej ciągłości powłok lub narządów ciała), która powstaje w wyniku działania na ciało człowieka urazu energii kinetycznej, cieplnej, chemicznej, elektrycznej lub postrzału; obrażenia powstają również na skutek zmian ciśnienia atmosferycznego, niedoborów pokarmowych i uduszeń gwałtownych.

– w art. 3:

„1. Za wypadek przy pracy uważa się wywołane przyczyną zewnętrzną nagłe zdarzenie powodujące **szkodę na zdrowiu lub śmierć**, które nastąpiło w związku z pracą: ...”

„3. Za wypadek przy pracy uważa się również nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące **szkodę na zdrowiu lub śmierć**, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego z danego tytułu podczas: ...”

„5. Za ciężki wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, takie jak: utrata wzroku, słuchu, mowy, zdolności rozrodczej lub inne uszkodzenie ciała albo rozstrój zdrowia, naruszające podstawowe funkcje organizmu, a także choroba nieuleczalna lub zagrażająca życiu, trwała choroba psychiczna, całkowita lub częściowa niezdolność do pracy w zawodzie albo trwałe, istotne zezwolenie lub zniekształcenie ciała. **Nieciężki wypadek określa się jako lekki.**”

Termin „lekki wypadek” jest bezprawnie ale powszechnie używany w zakładach pracy, wobec czego nastąpiłoby korzystne jego prawne zaakceptowanie, usankcjonowanie.

Dla formalnego zamknięcia omawianych przez Ustawę zagadnień przytacza się dwie definicje również stanowiące treść ww. art. 3.:

„4. Za śmiertelny wypadek przy pracy uważa się wypadek, w wyniku którego nastąpiła śmierć w okre-

sie nieprzekraczającym 6 miesięcy od dnia wypadku”.

„6. Za zbiorowy wypadek przy pracy uważa się wypadek, któremu w wyniku tego samego zdarzenia uległy co najmniej dwie osoby”.

„Kodeks drogowy” [5] (stan prawny na 22.03.2004 r.) w artykule 128. ust. 1. stanowi: „Art. 128. ust. 1. W razie uczestniczenia w wypadku drogowym, w którym jest zabity lub ranny, kierujący pojazdem jest poddawany badaniu na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu”. Art. 2. definiujący użyte w ustawie określenia nie zawiera znaczenia określenia „ranny”, a słownik języka polskiego [14] podaje oczywistą definicję rannego: „taki, który odniósł rany; poraniony, zraniony”. Wydaje się, że ustawodawca nie miał zamiaru ograniczać obowiązku badania kierującego pojazdem na zawartość w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu, tylko wtedy gdy poszkodowany uczestnik wypadku drogowego ma rany tj., wg PSM [16, s. 1011], uszkodzenie ciała, polegające na przerwaniu anatomicznej ciągłości tkanek i narządów, z widocznym rozwarstwieniem powłoki ciała.

Proponuje się w ustawie [5] w art. 2. dodać pkt. 58 z następującym wyjaśnieniem ustawowym terminu ranny: „ranny” – uczestnik wypadku drogowego z widocznymi lub niewidocznymi ale prawdopodobnymi uszkodzeniami ciała”.

Innym rodzajem definicji, w stosunku do definicji sprawozdawczej, jest „definicja regulująca”, której istota polega na „częściowym projektowaniu zmian w dotychczasowych umowach językowych” [17]. Niżej wymienione, tłumaczone z norm europejskich, **Polskie Normy** zawierają dyskusyjne przedmiotowe terminy (zaznaczono przez podkreślenie) w następujących definicjach regulujących:

„**PN-N-18001:1999** Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania”.

„3.22 zagrożenie znaczące – zagrożenie mogące spowodować poważne i nieodwracalne uszkodzenie zdrowia lub śmierć, występujące w szczególności przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych”.

„**PN-EN 50110-1:2001** Eksploatacja urządzeń elektrycznych” w pkt.: 3.1.3; 3.1.4 i 3.1.6 uraz ciała, utrata zdrowia, np.:

„3.1.4 zagrożenie elektryczne – Źródło możliwości urazu ciała lub utruty zdrowia, wywołanego energią pochodzącą z urządzenia elektrycznego”.

„**PN-EN 1050:1999** Maszyny. Bezpieczeństwo. Zasady oceny ryzyka” „3.1 szkoda: Fizyczny uraz i/lub utrata zdrowia lub majątku”.

„**PN-IEC 60300-3-9:1999** Zarządzanie niezawodnością. Przewodnik zastosowań. Analiza ryzyka w systemach technicznych”, „3.1. szkoda: Uraz fizyczny lub uszczerbek na zdrowiu, uszkodzenie mienia lub degradacja środowiska”.

Terminologia Polskich Norm powinna być poprawna. Terminy nie powinny różnić się znacząco, a na pewno nie powinny być sprzeczne z odpowiednimi terminami używanymi przez ustawy. Wprowadzenie stosowania Polskich Norm jest dobrowolne, jednak nie należy zapominać, że jeżeli ich nie stosowanie spowoduje szkodę lub krzywdę, to skutki prawne podlegają ocenie zgodnie z przepisami przedmiotowych ustaw, a w takiej sytuacji prawnej niejednoznaczności lub sprzeczności na pewno są niepożądane.

Proponuje się odpowiednie zmiany w ww. Polskich Normach:

„**PN-N-18001:1999** Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania”.

„3.22 zagrożenie znaczące – zagrożenie mogące spowodować poważną i nieodwracalną szkodę na zdrowiu lub śmierć, występujące w szczególności przy wykonywaniu prac szczególnie niebezpiecznych.

„**PN-EN 50110-1:2001** Eksploatacja urządzeń elektrycznych”.

W pkt.: 3.1.3; 3.1.4 i 3.1.6 pominąć terminy „uraz ciała, utrata zdrowia”, pozostawiając w zamian termin „uszczerbek na zdrowiu”, np.:

„3.1.4 zagrożenie elektryczne – Źródło możliwego uszczerbku na zdrowiu, wywołanego energią pochodzącą z urządzenia elektrycznego”.

„**PN-EN 1050:1999** Maszyny. Bezpieczeństwo. Zasady oceny ryzyka” w pkt. „3.1 szkoda”, oraz „**PN-IEC 60300-3-9:1999** Zarządzanie niezawodnością. Przewodnik zastosowań. Analiza ryzyka w systemach technicznych” również pkt. „3.1. szkoda”: „3.1. szkoda: śmierć, uszczerbek na zdrowiu, uszkodzenie mienia lub zniszczenie środowiska”.

Zdaniem autorów medycyna sądowa jest tą dziedziną wiedzy, na podstawie której najdogodniej ustalić znaczenie przedmiotowych terminów medyczno-prawnych, posługując się przy tym zasadami „definicji sprawozdawczej”. Wynika to z długotrwałej i opartej na wzajemnym zrozumieniu współpracy prawników i lekarzy medycyny sądowej oraz na bogatym dorobku naukowym w tym zakresie. Pragmatyczne uporządkowanie znaczenia terminów medycznych używanych przy opiniowaniu stanu życia i zdrowia człowieka, a używanych w najróżniejszych przepisach prawnych byłoby nie-

zmiernie korzystne do stosowania w praktyce legislacyjnej przez organy i instytucje państwowe. Dodatkową korzyścią będzie znaczne podniesienie, w tym zakresie, kultury leksykalnej bardzo szerokiego gremium społeczeństwa.

Proponuje się, aby Polskie Towarzystwo Medycyny Sądowej i Kryminologii poprzez współpracę z Państwową Radą Legislacyjną, Prezesem Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, a przede wszystkim z Prezydium Sejmu RP – *którego odpowiednie kompetencje określają pkt. 5. i 6. art. 12. Regulaminu Sejmu* – ustalało znaczenie terminów medyczno-prawnych do stosowania w praktyce legislacyjnej przez organy i instytucje państwowe.

Rekapitulując autorzy proponują uznać następujące stwierdzenia za wartości rekomendacji:

– **uraz** jest to czynnik zewnętrzny, fizyczny lub chemiczny, działający gwałtownie na tkanki organizmu i niszczący je (oparzenie termiczne lub chemiczne), przerywający ich ciągłość (zranienie, złamanie), jak również powtarzające się, sumujące działanie takich czynników o mniejszym natężeniu,

– **uszczerbek na zdrowiu i szkoda na zdrowiu** są terminami równoznacznymi,

– **uszkodzenie ciała i obrażenie ciała** są terminami równoznacznymi; jest to zmiana anatomiczna (naruszenie anatomicznej ciągłości powłok lub narządów ciała), która powstaje w wyniku działania na ciało człowieka urazu energii kinetycznej, cieplnej, chemicznej, elektrycznej lub postrzału. Obrażenia powstają również na skutek zmian ciśnienia atmosferycznego, niedoborów pokarmowych i uduśień gwałtownych.

Ponadto, dla ujednolicenia przedmiotowej terminologii w podstawowych aktach prawnych oraz użycia ich jednoznaczności i poprawności merytorycznej, w referacie zapropozowano zmiany w sformułowaniach następujących ustaw:

– Kodeks pracy [3] w art. 215. § 1,

– Ustawa z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych [4] w art. 2. pkt. 13) oraz w art. 3. ust.1, ust. 3i ust. 5,

– Ustawa o ruchu drogowym [5] w art. 2. **dodanie pkt. 58) „ranny” – uczestnik wypadku drogowego z widocznymi lub niewidocznymi ale prawdopodobnymi uszkodzeniami ciała**”.

jak również zmiany w Polskich Normach:

– „PN-N-18001:1999 Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania”,

– „PN-EN 50110-1:2001 Eksploatacja urządzeń elektrycznych”,

- „PN-EN 1050:1999 Maszyny. Bezpieczeństwo. Zasady oceny ryzyka”,
- „PN-IEC 60300-3-9:1999 Zarządzanie niezawodnością. Przewodnik zastosowań. Analiza ryzyka w systemach technicznych”.

PIŚMIENNICTWO

1. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 16 z 1964 roku poz. 93 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (Dz.U. Nr 88 z 1997 roku poz. 553, z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 roku Kodeks pracy (t.j. Dz.U. Nr 21 z 1998 roku poz. 94 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 30 października 2002 roku o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199 z 2002 roku poz. 1673).
5. Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 roku prawo o ruchu drogowym (t.j. Dz.U. Nr 58 z 2003 roku poz. 515 z późn. zm.: ost. zm. Dz.U. Nr 200 z 2003 roku poz. 1953).
6. Polska Norma PN-N-18001:1999 Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania.
7. Polska Norma PN-EN 50110-1:2001 Eksploatacja urządzeń elektrycznych.
8. Polska Norma PN-EN 1050:1999 Maszyny. Bezpieczeństwo. Zasady oceny ryzyka.
9. Polska Norma PN-IEC 60300-3-9:1999 Zarządzanie niezawodnością. Przewodnik zastosowań. Analiza ryzyka w systemach technicznych.
10. PN-EN 1050:1999 Maszyny. Bezpieczeństwo. Zasady oceny ryzyka.
11. PN-N-18001:1999 Systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. Wymagania.
12. PN-IEC 60300-3-9:1999 Zarządzanie niezawodnością. Przewodnik zastosowań. Analiza ryzyka w systemach technicznych.
13. PN-EN 50110-1:2001 Eksploatacja urządzeń elektrycznych.
14. Komputerowy słownik języka polskiego PWN. Edycja 1998.
15. Jakliński A., Marek Z., Medycyna sądowa dla prawników. Zakamycze 1996.
16. PAN Wydział VI Nauk Medycznych, Polski słownik medyczny, PZWL 1981.
17. Nieznański E., Logika. Podstawy – język – uzasadnianie. Wydawnictwo C.H. Beck 2000.